

การศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ
นักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาปราชญ์บุรี เขต 2*

STUDY OF GUIDELINES FOR DEVELOPING THE OPERATION OF
STUDENT CARE SYSTEM OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS UNDER
THE JURISDICTION OF PRACHINBURI PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE 2

จกมล เดชปิ่น¹, สรศักดิ์ ฉิมศรี², สุภาพ ไชยทอง³ และ ศุภณัฐ อินทร์งาม⁴
Jongkon detpun¹, Sorasak Chimsri², Supop Chaithong³ and Suphanut Inngam⁴

¹⁻⁴มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

¹⁻⁴Western University, Thailand

Corresponding Author's Email: asiriporn1993@gmail.com

วันที่รับบทความ : 9 เมษายน 2568; วันแก้ไขบทความ 20 เมษายน 2568; วันตอบรับบทความ : 22 เมษายน 2568

Received 9 April 2025; Revised 20 April 2025; Accepted 22 April 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราชญ์บุรี เขต 2 เขต 2 และ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดฯ กลุ่ม

Citation:

* จกมล เดชปิ่น, สรศักดิ์ ฉิมศรี, สุภาพ ไชยทอง และ ศุภณัฐ อินทร์งาม. (2568). การศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราชญ์บุรี เขต 2.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาศคม, 3(2), 867-886.

Jongkon detpun, Sorasak Chimsri, Supop Chaithong and Suphanut Inngam. (2025). Study Of Guidelines For Developing The Operation Of Student Care System Of Educational Institutions Under The Jurisdiction Of Prachinburi Primary Educational Service Area Office 2. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 867-886.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ตัวอย่างประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครู ครูอัตราจ้าง และบุคลากรทางการศึกษา โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน สำหรับขั้นตอนที่ 1 จำนวน 291 คน และเลือกแบบเจาะจงสำหรับขั้นตอนที่ 2 จำนวน 10 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสรุปผลการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่า

1) ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนดำเนินการตามกระบวนการ 5 ขั้นตอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลและการส่งเสริมพัฒนา ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ การคัดกรองนักเรียน การป้องกันและแก้ไข ปัญหา และการส่งต่อ ขณะที่พบปัญหา คือ การใช้เครื่องมือในการรู้จักนักเรียนและคัดกรองนักเรียนไม่หลากหลาย ขาดครูแนะแนวหรือครูจิตวิทยาประจำสถานศึกษา และขาดความรู้ในการส่งต่อนักเรียนไปยังหน่วยงานภายนอก

2) การศึกษาวิธีการพัฒนา ควรมีการประชุมวางแผนร่วมกัน กำหนดเครื่องมือที่ชัดเจน ในการศึกษาพฤติกรรมนักเรียน สร้างเครือข่ายการสนับสนุน และกำหนดเกณฑ์การส่งต่อนักเรียนให้มีมาตรฐานเดียวกันในทุกสถานศึกษา

คำสำคัญ: ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน, การพัฒนาการดูแลนักเรียน, สถานศึกษา, การส่งต่อนักเรียน, การคัดกรองนักเรียน

Abstract

This research article has the following objectives: : 1) to study the current status and problems in the operation of the student care system in educational institutions under the Office of the Primary Educational Service Area 2, Prachin Buri, and 2) to study the guidelines for developing the operation of the student care system in educational institutions under the Office. The sample group consisted of school administrators, civil servant teachers, contract teachers, and educational personnel. The sample group used a multi-stage random sampling method for Step 1, totaling 291 people, and a specific selection method for Step 2, totaling 10 people. Data were analyzed using a

statistical software package. The statistics used in data analysis were percentage, mean, and standard deviation. Qualitative data were analyzed from the summary of the results of the structured interviews.

The research results found that:

1) The student care system operates according to the 5-step process, which is at a high level, especially in terms of knowing students individually and promoting development, which is at the highest level, followed by student screening, prevention and problem solving, and referrals. However, the problems found are the use of inadequate tools for knowing students and screening students, lack of guidance counselors or psychology teachers in educational institutions, and lack of knowledge in referring students to external agencies.

2) Studying development methods should involve joint planning meetings, setting clear tools for studying student behavior, creating support networks, and setting criteria for referring students to the same standards in all educational institutions.

Keywords: Student Care And Support System, Student Development, School, Student Referral, Student Screening.

บทนำ

บทนำการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ถือเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาประเทศ และการศึกษาก็เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ ดังนั้น การศึกษาจึงเปรียบเสมือนอาวุธทางปัญญาที่จะช่วยให้มนุษย์พัฒนาตนเอง สังคม และชุมชนได้อย่างยั่งยืน ประเทศไทยได้เห็นความสำคัญของการศึกษาในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และได้บรรจุการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประเทศในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยมีวัตถุประสงค์ในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาให้กับเด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาส การศึกษาจึงเป็นสิทธิ์ที่ทุกคนควรได้รับอย่างเสมอภาคและทั่วถึง โดยกำหนดไว้ใน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 และพระราชบัญญัติการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2560

ในปัจจุบัน รัฐบาลมีนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส โดยกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ทำหน้าที่ในการนำไปปฏิบัติ เพื่อให้สังคมไทยมีความรู้และความเสมอภาคทางการศึกษามากขึ้น ส่งผลให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนสามารถช่วยลดความเหลื่อมล้ำในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคศาสตร์ชาติได้ตั้งเป้าหมายในการพัฒนาทุกด้านของมนุษย์ทั้งในด้านกาย ใจ และสติปัญญา โดยมุ่งพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และสร้างความเข้มแข็งทางสังคม เช่น การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ การอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมถึง การเสริมสร้างจิตสาธารณะและการพัฒนาทักษะชีวิต

การพัฒนาศักยภาพมนุษย์ในช่วงชีวิตทุกวัยเป็นแนวคิดที่สำคัญที่ทำให้บุคคลสามารถปรับตัวและเติบโตตามการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม โดยมุ่งเน้นการพัฒนา ทั้งทักษะด้านการรู้จักตนเอง การใช้ชีวิตที่มีคุณธรรมและจริยธรรม การวางแผนชีวิตและการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทุกคนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มที่

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ดำเนินงานตามนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส โดยการเก็บข้อมูลจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทั้ง 245 เขต พบว่า เด็กด้อยโอกาสได้รับการดูแลและส่งเสริมให้ได้รับการศึกษาตามศักยภาพ ในขณะที่ยังคงมีการติดตามผล เพื่อค้นหาเด็กที่ตกหล่นและนำกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา ด้วยระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ครอบคลุมนและมีประสิทธิภาพ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราชญ์บุรี เขต 2 ได้นำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไปใช้ในการพัฒนานักเรียนในสังกัด โดยให้โอกาสในการศึกษาทุกระดับ ตั้งแต่ระดับการศึกษาปฐมวัยจนถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงและเสมอภาค พร้อมทั้ง ลดอัตราการออกกลางคัน และมีการส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ สร้างความปลอดภัย ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนานักเรียนอย่างยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล คัดกรองปัญหาที่เกิดขึ้น เสริมสร้างทักษะและสนับสนุนการพัฒนาตนเอง รวมถึงการป้องกันและแก้ไขปัญหาได้อย่างทันทั่วทั้งที่ นอกจากนี้ ยังมีการส่งต่อนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษไปยังผู้เชี่ยวชาญ เพื่อการช่วยเหลือที่เหมาะสม

ดังนั้น การพัฒนาและดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความยั่งยืนทางการศึกษา โดยจะสามารถช่วยเสริมสร้างทักษะชีวิตให้กับนักเรียนและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของนักเรียนให้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2

สมมติฐานการวิจัย

สภาพปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษามีผลต่อการกำหนดแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2

การทบทวนวรรณกรรม

เพื่อให้งานวิจัยเรื่อง “การศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 ในครั้งนี้ บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ดังนี้

พระราชบัญญัติการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2560 เป็นกฎหมายทางการศึกษาที่ได้กำหนดหลักการ แนวทางและกติกาในการบริหารจัดการการศึกษาของชาติไว้เพื่อให้ความคุ้มครองเด็กและเยาวชนทุกคนได้รับสิทธิและความคุ้มครองด้านการศึกษาอย่างทั่วถึง จะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการกำหนดความมุ่งหมายและหลักการในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้มีความสมบูรณ์ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขและมีคุณธรรมในการดำรงชีวิตได้ มุ่งเน้นไปที่ด้านการส่งเสริมพัฒนาบุคลิกภาพของนักเรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพของตนเอง และให้ความสำคัญกับความเหมาะสม

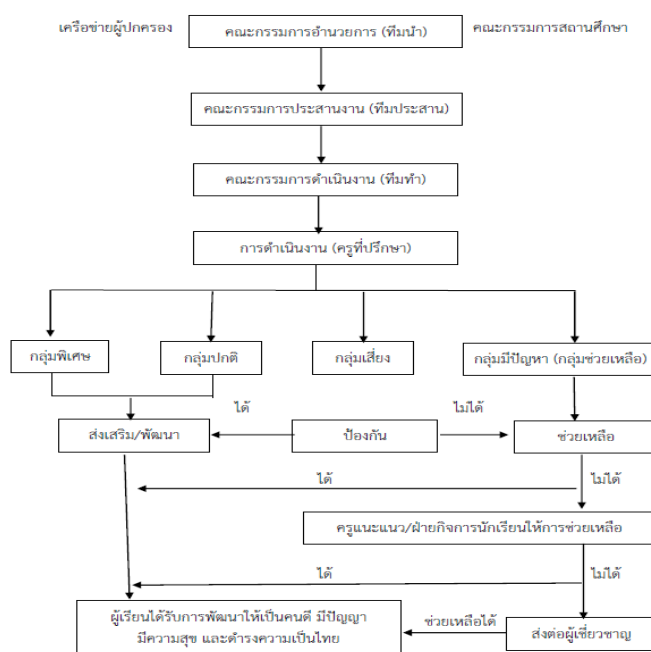
ของแต่ละระดับการศึกษาในการส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะอย่างเต็มที่ โดยมีสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหน่วยงานกลางที่มีบทบาทหน้าที่ในการกำหนดนโยบายในการดำเนินงานไปยังเขตพื้นที่การศึกษาในการส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนสามารถดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่บริหารจัดการและให้ความสำคัญในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ประสบผลสำเร็จ

สำหรับแนวคิดทฤษฎีการบริหารสถานศึกษา ได้มีนักการศึกษาหลาย ๆ ท่าน ได้ให้แนวคิดทางการบริหารสถานศึกษาไว้ เช่น กู๊ด (2005 : 193 อ้างอิงใน สุนันท์ รุ่งอรุณแสงทอง, 2561 : 24) ได้ให้ความหมายของคำว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง ความสามารถที่ทำให้เกิดความสำเร็จตามความปรารถนาโดยใช้เวลา และความพยายามเล็กน้อย สามารถให้ผลงานที่ได้สำเร็จลงอย่างสมบูรณ์ได้ ซึ่งคล้ายกับสุนันท์ รุ่งอรุณแสงทอง (2561 : 28) ที่ได้ให้ความหมายของการบริหารสถานศึกษา ว่าหมายถึง กระบวนการดำเนินงานต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมภายในสถานศึกษาโดยมีแบบแผน วิธีการ และขั้นตอนในการปฏิบัติงานไว้อย่างมีระบบและบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชน ให้มีความสามารถ มีทักษะมีคุณธรรมและนำไปปฏิบัติในการดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข ผู้บริหาร ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องดำเนินการร่วมกัน โดยอาศัยทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาให้ได้มากที่สุดให้เป็นไปด้วยความถูกต้องเหมาะสมมีประสิทธิภาพตามมาตรฐานที่กำหนด เช่นเดียวกับ อร่าม วัฒนะ (2561 : 37) ได้ให้ความหมายของ การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการดำเนินงานในกิจกรรมด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษาเพื่อร่วมกันวางแผนการจัดการศึกษาภายใน สถานศึกษาอย่างเป็นระบบตามมาตรฐานและคุณภาพ จะสอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551 : 18) ที่ได้ให้ความหมายของคำว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การที่ผู้บริหารสามารถกำหนดเป้าหมายในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาได้อย่างเด่นชัดเป็นรูปธรรมและมีความเป็นไปได้อย่างชัดเจน ซึ่งใช้ความพยายามต่าง ๆ ในการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ ได้แก่ คน เงิน วัสดุ สิ่งของ การประเมินผล และการจัดการให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและนักเรียนมีคุณภาพอันพึงประสงค์ของสังคม

สรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการดำเนินงานต่าง ๆ ที่ผู้บริหารใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษา เพื่อให้เกิดความร่วมมือของบุคคลและกลุ่มบุคคลโดยใช้ทรัพยากรทางการศึกษาให้เกิดประโยชน์ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่สถานศึกษาตั้งไว้

สำหรับแนวคิดเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552 : 17) ได้กล่าวว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอนพร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจนโดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานดังกล่าว และมีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูที่เกี่ยวข้อง หรือบุคลากรภายนอก รวมทั้ง การสนับสนุนส่งเสริมจากโรงเรียน ซึ่งก็เป็นไปในทิศทางเดียวกับกระทรวงศึกษาธิการ (2553 : 7) ที่ให้ความหมายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนว่า การดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการที่จะทำให้ผู้เรียนได้รู้จักและเข้าใจตนเองมีแผนการปรับปรุงและพัฒนาตน รวมทั้ง ครูได้รู้จักนักเรียนมากยิ่งขึ้น สามารถส่งเสริมและป้องกันนักเรียนกลุ่มปกติหรือกลุ่มพิเศษ สอดคล้องกับการบริหารทั้งระบบของสถานศึกษา โดยอาศัยศักยภาพและความสัมพันธ์ของนักเรียนที่มีต่อครู รวมทั้งมีการประสานสัมพันธ์ระหว่างครู ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องในการป้องกัน แก้ปัญหา และพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

สำหรับการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สามารถแสดงโครงสร้างของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นแผนภูมิดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 แสดงโครงสร้างของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ศึกษาในครั้งนี้ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 จำนวน 1,518 คน ซึ่งมีสถานศึกษาในสังกัด จำนวน 113 แห่ง (ข้อมูล ณ วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2566)

2. กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้กำหนดการดำเนินงานเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 ซึ่งได้กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% สามารถคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้จำนวน 291 คน จึงขอสุ่มกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษา และครูในสถานศึกษาที่เป็นครูประจำชั้น/ที่ปรึกษาและรับผิดชอบงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน รวมเป็นจำนวนทั้งสิ้น 291 คน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาสภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 โดยนำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มาศึกษาหาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างโดยวิธีเลือกแบบเจาะจง เป็นโรงเรียนที่มีผลการดำเนินงานด้านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ได้รับรางวัลระดับประเทศ และระดับภูมิภาค และมีผลงานเป็นเลิศด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำนวน 10 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษา และครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2

ขั้นตอนที่ 2 การสัมภาษณ์เชิงลึกถึงสาเหตุของปัญหา และแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา จากผู้บริหารสถานศึกษา และครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยจะทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลถึงต้นสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 เพื่อขออนุญาตเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ตอบแบบสอบถามที่สร้างผ่านแอปพลิเคชัน google form ให้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 291 คน ตอบแบบสอบถามและส่งข้อมูลกลับ ภายใน 15 วัน

สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกถึงสาเหตุของปัญหา และแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาจากผู้บริหารสถานศึกษาและครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัย สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลมี ดังนี้

- 1) ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้รับกลับคืนมา
- 2) นำแบบสอบถามมารวบรวมคะแนน
- 3) นำไปคำนวณค่าสถิติ เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป
- 4) เสนอผลการวิเคราะห์เป็นตารางประกอบการบรรยาย

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

- 1) ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลใช้ค่าความถี่ (frequency) และร้อยละ (percentage)
- 2) การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 ใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ที่ได้ไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ตามขอบเขตค่าเฉลี่ย ตามแนวคิดของเบสต์ (Best, 1981 : 182 อ้างอิงใน นันทรัตน์ เกื้อหนุน, 2553 : 54)

ผลการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารและครูในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราชญ์บุรี เขต 2 จำนวน 291 คน แบ่งเป็นเพศหญิง 221 คน และเพศชาย 70 คน ระดับการศึกษาส่วนใหญ่ คือ ปริญญาตรี (180 คน) และปริญญาโท (111 คน) ตำแหน่งส่วนใหญ่ คือ ครู (235 คน) ผู้อำนวยการโรงเรียน (51 คน) และรองผู้อำนวยการโรงเรียน (5 คน) ประสบการณ์ในการทำงานด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียนส่วนใหญ่มีประสบการณ์น้อยกว่า 5 ปี

ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อสภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนการดำเนินงานอยู่ในระดับมากโดยรวม โดยมีการดำเนินงานในกระบวนการ 5 ขั้นตอน ได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล, การคัดกรองนักเรียน, การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน, การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อ

1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลการออกเยี่ยมบ้านนักเรียนครบทุกคน, การรู้จักนักเรียนอย่างต่อเนื่องทุกปี, และการปรับปรุงข้อมูลนักเรียนเป็นปัจจุบันมีการดำเนินงานในระดับมากที่สุด ส่วนการใช้เครื่องมือในการศึกษาพฤติกรรมนักเรียนยังไม่หลากหลาย

2. ด้านการคัดกรองนักเรียนการคัดกรองนักเรียนจากการเยี่ยมบ้านและสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนได้รับการดำเนินงานที่ดีการใช้แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ยังมีการใช้ในระดับต่ำ

3. ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม, การอบรมคุณธรรมจริยธรรม มีการดำเนินงานในระดับมากที่สุดการจัดกิจกรรมส่งเสริมตามความถนัดของนักเรียนยังมีการดำเนินงานในระดับต่ำ

4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหการจัดทำแผนเผชิญเหตุในการแก้ไขปัญหานักเรียนมีการดำเนินงานที่ดี การมีครูแนะแนวที่ทำหน้าที่ช่วยเหลือนักเรียนเฉพาะด้านยังมีการดำเนินงานในระดับต่ำ

5. ด้านการส่งต่อการกำหนดแนวทางการส่งต่อนักเรียนได้รับการดำเนินงานที่ดี การส่งต่อนักเรียนไปยังหน่วยงานภายนอกยังมีการดำเนินงานในระดับต่ำปัญหาที่พบมากที่สุด การประสานความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชนเป็นปัญหาหลัก เนื่องจากติดภาระงานหรืออาศัยอยู่ต่างจังหวัด ปัญหาเด็กนักเรียนยากจน, ขาดแคลนทรัพยากร, และปัญหาขาดแคลนบุคลากร เช่น ครูแนะแนว

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน

1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล สถานศึกษาควรมีการประชุมร่วมกันระหว่างผู้บริหาร, คณะครู, ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อวางแผนการดำเนินงาน กำหนดวิธีการและเครื่องมือในการศึกษาพฤติกรรมนักเรียนที่หลากหลาย เช่น การเยี่ยมบ้าน, การสัมภาษณ์ผู้ปกครอง
2. ด้านการคัดกรองนักเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาควรจัดอบรมการใช้แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) เพื่อให้ครูใช้ได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ
3. ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ควรมีการจัดกิจกรรมตามความถนัดและความสนใจของนักเรียน และสร้างภาคีเครือข่ายเพื่อส่งเสริมความสามารถของนักเรียน
4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรจัดอบรมครูแนะแนวเกี่ยวกับจิตวิทยาและการให้คำปรึกษาเบื้องต้น ควรสรรหาตำแหน่งครูแนะแนวที่สามารถทำหน้าที่ช่วยเหลือนักเรียนได้โดยเฉพาะ
5. ด้านการส่งต่อ สถานศึกษาควรมีการประชุมร่วมกับคณะครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อกำหนดเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการส่งต่อนักเรียนทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์สรุปได้ว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 มีการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพในหลายด้าน ซึ่งสามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 ดังนี้

สภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 ตามกระบวนการ 5 ขั้นตอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่าสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราชญ์บุรี เขต 2 มีนโยบายให้สถานศึกษาในสังกัดทุกแห่งมีการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามกระบวนการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงทำให้เป็นภารกิจสำคัญของสถานศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับการศึกษาของ ัญญลักษณ์ เอี่ยมเจริญ และพัชรา เดชโสม (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดจันทร์ประดิษฐาราม สำนักงานเขต ภาจิเจริญ กรุงเทพมหานคร พบว่า การดำเนินงานโดยภาพรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก โดยมีการกำหนดนโยบายในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ มีการวางแผนและสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานมีการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนอย่างละเอียด ครบถ้วน มีการบันทึกและจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุจิตา พงษ์สวัสดิ์ และสายสุตา เตียเจริญ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนโรงเรียนชะอำคุณหญิงเนื่องบุรี พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจาก โรงเรียน มีการแบ่งคณะกรรมการดำเนินงานที่ชัดเจน มีทีมนำ คณะผู้บริหารสถานศึกษาและ คณะกรรมการสถานศึกษาร่วมวางแผนการดำเนินงาน โดยมีการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง และ ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานที่ชัดเจน โดยมีประเด็นที่ผู้วิจัยนำมาอภิปรายแบ่งเป็นรายด้าน ดังนี้

1.1 ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยภาพรวมมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสถานศึกษามีการออกเยี่ยมบ้านนักเรียนในสังกัดครบทุกคน ทำให้รู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สมชาย อังสุโชติเมธี (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษา สภาพและแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนคลองลานวิทยา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 พบว่า ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล โรงเรียนต้องอาศัยความร่วมมือจากครูที่ปรึกษาในการดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด ให้ความเอาใจใส่และเป็นกันเองกับนักเรียน กำหนดให้ครูที่ปรึกษาออกเยี่ยมบ้านนักเรียนให้ครบทุกคน และมี เครื่องมือที่หลากหลายในการเก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียน

1.2 ด้านการคัดกรองนักเรียน โดยภาพรวมมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษากำหนดให้ครูออกเยี่ยมบ้านนักเรียนครบทุกคนแล้ว จะต้องนำข้อมูล การเยี่ยมบ้านนักเรียนมาคัดกรองนักเรียนในด้านต่างๆ สอดคล้องกับการศึกษาของ เจตบดินทร์ บุญญรัตน์, สาโรจน์ เผ่าวงศ์กุล และนิพนธ์ วรรณเวช (2565) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 พบว่า ด้านการคัดกรองนักเรียน โดยภาพรวมและ

รายชื่อมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก เพราะสถานศึกษามีประชุมและแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานเพื่อจัดทำเกณฑ์และตัวชี้วัดการคัดกรองนักเรียน ครูมีการจัดทำเอกสารสารสนเทศผลการคัดกรองนักเรียนที่เป็นปัจจุบันและมีการจัดเก็บเอกสารอย่างเป็นระบบของสถานศึกษา และครูมีการดำเนินงานจัดทำข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคลที่เป็นปัจจุบัน

1.3 ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน โดยภาพรวมมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุด อาจเป็นเพราะว่าสถานศึกษามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมให้นักเรียน สอดคล้องกับการศึกษาของ เจตบดินทร์ บุญญรัตน์ สาโรจน์ เผ่าวงศ์สกุล และนิพนธ์ วรรณเวช (2565) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 พบว่าด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนโดยภาพรวมมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะสถานศึกษามีการจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน อย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง มีการจัดกิจกรรมอบรมคุณธรรม จริยธรรมประจำทุกสัปดาห์ และมีการจัดกิจกรรมพัฒนานักเรียน มีการเปิดโอกาสให้นักเรียนเลือกทำกิจกรรมตามที่ตนเองสนใจ

1.4 ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา โดยภาพรวมมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 ตระหนักและให้ความสำคัญในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ทันทั่วถึง จึงได้กำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งจัดทำแผนและแนวทางในการเผชิญเหตุในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเพื่อเตรียมความพร้อมในการช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างเหมาะสม และเผื่อระวัง ติดตามนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/กลุ่มมีปัญหาอย่างใกล้ชิด สอดคล้องกับการศึกษาของ เจตบดินทร์ บุญญรัตน์ สาโรจน์ เผ่าวงศ์สกุล และนิพนธ์ วรรณเวช (2565) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 พบว่าด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาโดยภาพรวมและรายชื่อมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เพราะสถานศึกษามีการจัดกิจกรรมโฮมรูม มีการจัดกิจกรรมสอนซ่อมเสริมให้กับนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ มีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาให้นักเรียน และครูมีกนิเทศ ติดตามผลการช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มที่เป็นปัญหา และสอดคล้องกับการศึกษาของ ธัญลักษณ์ เอี่ยมเจริญ และพัชรา เดชโฮม (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดจันทร์ประดิษฐาราม สำนักงานเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครูมี

การวางแผนเพื่อหาวิธีการช่วยเหลือนักเรียน มีการดูแลเอาใจใส่นักเรียนอย่างใกล้ชิดและทั่วถึง โดยเฉพาะในกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มที่มีปัญหา มีการให้คำปรึกษาเบื้องต้นในด้านต่าง ๆ ให้กับนักเรียน นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมในการช่วยเหลือนักเรียน และในการดำเนินกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาได้มุ่งเน้นให้ครูมีการติดตามผลการป้องกันและแก้ไขปัญหา นักเรียนอย่างต่อเนื่อง

1.5 ด้านการส่งต่อ โดยภาพรวมมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่าสถานศึกษามีการกำหนดแนวทางการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและการส่งต่อนักเรียน แต่ยังคงขาดความรู้ ความเข้าใจในแนวทางการดำเนินงานการส่งต่อนักเรียนไปหน่วยงานภายนอก ส่วนใหญ่จะเป็นการส่งต่อภายใน เช่น ครูประจำชั้น ส่งต่อไปฝ่ายปกครอง หรือครูแนะแนว เป็นต้น สอดคล้องกับการศึกษาของ ไทยรัฐ วงษ์ทอง (2563, หน้า 126) ศึกษาเรื่องการศึกษานักเรียน และแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 พบว่า ด้านการส่งต่อนักเรียน ครูขาดความรู้ และทักษะในการวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนเพื่อการส่งต่อ ขาดความเข้าใจในกระบวนการและการทำเอกสารของระบบ ส่วนใหญ่เป็นการส่งต่อกันภายในโรงเรียน

2. ศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ดังนี้

2.1 ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล สถานศึกษาควรมีการจัดประชุมเพื่อวางแผนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนร่วมกันระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อหาแนวทางในการดำเนินงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีการกำหนดหลักเกณฑ์ หรือเครื่องมือที่ใช้ในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลให้ชัดเจน เพื่อให้ครูในสถานศึกษาได้นำไปใช้และให้รู้จักนักเรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น ด้านการเรียน ความสามารถพิเศษ ด้านครอบครัว สามารถรู้จักนักเรียนและใช้เครื่องมือ การเยี่ยมบ้านนักเรียน หรือการสัมภาษณ์ผู้ปกครองหรือคนสนิทใกล้ชิด เพื่อให้ทราบข้อมูลที่ชัดเจนและรู้จักนักเรียนมากขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ วรุฒิ บุตรศรีภูมิ (2563) ศึกษาเรื่อง สภาพและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 พบว่า แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ปรึกษาต้องมีความรู้ ความเข้าใจในขั้นตอน วิธีการ เครื่องมือในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สถานศึกษาควรมีการประชุมเพื่อวางแผนการดำเนินงานร่วมกันระหว่าง

โรงเรียน ผู้ปกครองและชุมชน สอดคล้องกับการศึกษาของ ฟองจันทร์ กลิ่นสุคนธ์, สาร ทรัพย์ รวงทอง และสายทิพย์ ยะฟู (2563) ศึกษาเรื่อง แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 พบว่า โรงเรียนควรมีการจัดประชุมครู เพื่อจัดทำคู่มือระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีการจัดเก็บข้อมูลนักเรียนด้วยเครื่องมือ และวิธีการต่าง ๆ ที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมตรงกับสภาพความเป็นจริง และเป็นประโยชน์ในการส่งเสริม การป้องกัน และการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 แนวทางการพัฒนาด้านการคัดกรองนักเรียน สถานศึกษาควรมีการคัดกรองนักเรียนที่หลากหลาย มีการใช้แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาควรจัดอบรม และให้ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการประเมินความฉลาดทางอารมณ์ เพื่อให้ครูได้ทราบถึงวิธีการใช้แบบประเมินและความสำคัญของแบบประเมินนี้ รวมทั้ง ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูในสังกัดใช้แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ในการคัดกรองนักเรียน เพื่อให้ทราบถึงจุดดีจุดเด่นของลักษณะความฉลาดทางอารมณ์ที่ควรส่งเสริมและจุดอ่อนที่ควรพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นต่อไป สอดคล้องกับการศึกษาของ กนกกาญจน์ พรหมปักษา (2560) ศึกษาเรื่อง ศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนพลูตาหลวงวิทยา (อบจ.ชบ.6) สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี พบว่า ควรจัดอบรม ให้ความรู้แก่ครูในเรื่อง เทคนิค และวิธีการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ให้มีความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ ในแบบการประเมินพฤติกรรมของนักเรียน และควรหาโอกาสให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้ด้วย

2.3 แนวทางการพัฒนาด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษา และครู มีแนวทางการพัฒนาด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน คือ สถานศึกษาควรมีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมตามความถนัด ความสนใจ หรือความสามารถของนักเรียน และสร้างภาคีเครือข่าย เช่น ชุมชน หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ในการสนับสนุนความสามารถของนักเรียนตามความเหมาะสม เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวางและพัฒนานักเรียนให้ดียิ่งขึ้นต่อไป สอดคล้องกับการศึกษาของ เจตบดีนทร์ บุญญรัตน์ สาโรจน์ เผ่าวงศ์สกุล และนิพนธ์ วรรณเวช (2565) ศึกษาเรื่อง แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 พบว่า สถานศึกษาควรจัดสรรงบประมาณเพื่อนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียน

ตามความสามารถ ความถนัดของนักเรียน และควรมีการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้มีส่วนร่วมในการสนับสนุนและช่วยส่งเสริมและพัฒนานักเรียนตามความสามารถ ความถนัดของนักเรียนตามความเหมาะสม และสอดคล้องกับการศึกษาของ ฟองจันทร์ กลิ่นสุคนธ์ สาร ทรัพย์รวงทอง และสายทิพย์ ยะฟู (2563) ศึกษาเรื่อง แนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 พบว่า โรงเรียนควรทำแผนผังขั้นตอนการ ส่งเสริมและพัฒนานักเรียนจัดกิจกรรมเสริมตามความสนใจและความถนัดของนักเรียน โรงเรียน ควรให้ความสำคัญและจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนานักเรียนหรือประสานงานกับหน่วยงาน ภายนอกให้มีส่วนร่วมในการสนับสนุนและช่วยเหลือนักเรียนอย่างทั่วถึง

2.4 แนวทางการพัฒนาด้านการป้องกันและแก้ไขปัญา สถานศึกษาควรมีครูแนะแนว ครูจิตวิทยาประจำสถานศึกษา ที่ทำหน้าที่แนะแนวโดยเฉพาะเพื่อช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรจัดอบรมให้ความรู้ครูแนะแนว หรือครูที่ทำหน้าที่ครูแนะแนว เกี่ยวกับจิตวิทยาและการให้คำปรึกษาเบื้องต้นแก่นักเรียน เพื่อให้เกิดทักษะและความรู้ในการช่วยเหลือนักเรียน และสามารถให้คำแนะนำช่วยเหลือนักเรียนในเบื้องต้นได้ สอดคล้องกับการศึกษาของ ฟองจันทร์ กลิ่นสุคนธ์, สาร ทรัพย์รวงทอง และสายทิพย์ ยะฟู (2563) ศึกษาเรื่อง แนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 พบว่า โรงเรียนควรส่งเสริมและจัดกิจกรรมให้ครูอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้ครูมีความรู้ มีทักษะเทคนิควิธีการให้คำปรึกษา ซึ่งครูต้องใช้วิธีการต่าง ๆ มีเทคนิคในการแก้ปัญหา ซึ่งต้องอาศัยทักษะ ประสบการณ์ และความรู้ด้านจิตวิทยา จึงจะช่วยให้คำปรึกษาแก่นักเรียน เพื่อช่วยป้องกันปัญหาให้นักเรียน และสอดคล้องกับการศึกษาของ เจตบดีนทร์ บุญญรัตน์, สาโรจน์ เผ่าวงศากุล และนิพนธ์ วรรณเวช (2565) ศึกษาเรื่อง แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 พบว่า สถานศึกษาควรสนับสนุนส่งเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษาทุกคนเข้ารับการฝึกฝน อบรมพัฒนาดตนเอง ในด้านจิตวิทยาหรือการแนะแนว เพื่อให้บุคลากรในสถานศึกษามีความรู้ความเข้าใจ และมีทักษะในการให้คำแนะนำและให้คำปรึกษาตามหลักจิตวิทยาเบื้องต้น

2.5 แนวทางการพัฒนาด้านการส่งต่อ สถานศึกษาควรมีการดำเนินการส่งต่อนักเรียนที่ไม่สามารถแก้ไขปัญาได้ไปยังหน่วยงานภายนอก ควรมีการประชุมร่วมกันเพื่อวางแผนเกณฑ์การส่งต่อนักเรียนทั้งการส่งต่อภายในและการส่งต่อภายนอก ให้มีมาตรฐานและ

แนวปฏิบัติเดียวกัน เนื่องจากปัญหาบางอย่างเป็นเรื่องเฉพาะด้าน สถานศึกษาไม่สามารถแก้ไข ปัญหาได้เอง ควรคำนึงถึงความรู้สึกของนักเรียน เพราะเป็นเรื่องที่ซับซ้อนและหวั่นไหวต่อ สภาพจิตใจของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ เจตบดินทร์ บุญญรัตน์, สาโรจน์ เผ่า วงศากุล และนิพนธ์ วรรณเวช (2565) ศึกษาเรื่อง แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 พบว่า สถานศึกษาควรมีการประชุมวางแผนในการส่งต่อนักเรียน และมีการแต่งตั้ง คณะกรรมการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลการส่งต่อนักเรียน และมีแนวทางในการปฏิบัติการส่ง ต่อนักเรียนทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนอย่างเป็นขั้นตอน และควรเปิดโอกาสให้ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน เครือข่ายผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนหรือแนวทางปฏิบัติในการส่งต่อนักเรียน และสอดคล้องกับ การศึกษาของ สุธิดา พงษ์สวัสดิ์ และสายสุดา เตียเจริญ (2562) ศึกษาเรื่อง การดำเนินงาน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนชะอำคุณหญิงเนื่องบุรี พบว่า ควรชี้แจงให้ผู้ปกครองเห็น ความสำคัญของการส่งต่อ โดยการส่งจดหมายเชิญประชุม แจ้งกำหนดการ และผลที่ได้รับจาก การประชุมและอธิบายถึงความสำคัญของการส่งต่อ ประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญภายในโรงเรียนที่ เป็นผู้รับการช่วยเหลือนักเรียน มีการชี้แจงให้กับนักเรียนและผู้ปกครองนักเรียนให้ทราบถึง เหตุผลที่แท้จริงของการส่งต่อนักเรียนเพื่อแก้ไขปัญหาที่มีการประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญ หรือ องค์กรภายนอก เพื่อให้มีการช่วยเหลือดูแลนักเรียนได้ถูกต้องต่อไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยใช้กระบวนการพัฒนาเชิงคุณภาพ ตามแนวคิดของแอ็ดเวิร์ด เดมมิง (อั่งโน ชัซวาลย์ บุญเหลียม. 2552) ดังนี้ 1) การวางแผน การดำเนินงาน (Plan) เพื่อกำหนดปฏิทินงาน และขั้นตอนในการทำงาน 2) ดำเนินการตามแผน (Do) ผู้บริหาร ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องร่วมดำเนินงานตามแผน 3) สรุป/ประเมินผล (Check) การนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล เพื่อสะท้อนผลการดำเนินงาน และเพื่อทบทวน 4) การปรับปรุงพัฒนา (Act) เพื่อรายงานสรุปผลต่อสาธารณชน โดยนำกระบวนการพัฒนาทั้ง 4 ขั้น มาเป็นแนวทางในการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้ง 5 ด้าน คือ 1) ด้านการ รู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) ด้านการคัดกรองนักเรียน 3) ด้านการส่งเสริมนักเรียน 4) การป้องกัน และการแก้ไขปัญหาเด็กนักเรียน และ 5) การส่งต่อนักเรียน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารควรส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรม/โครงการที่เน้นการส่งเสริมพัฒนา และการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรม/โครงการ เพื่อตอบสนองความต้องการของนักเรียน

2. โรงเรียนควรนำข้อมูลจากการวิจัยในครั้งนี้ไปเป็นข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับการ บริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และส่งเสริมการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาปรับใช้ในการ ดำเนินงานระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียน เพื่อความสะดวก รวดเร็วในการดำเนินงานให้เป็น รูปธรรม

3. สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ควร มีการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามกระบวนการ 5 ขั้นตอน อย่างเข้มแข็ง เหมาะสม และต่อเนื่อง และควรมีการพัฒนาเครื่องมือในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแต่ละ ด้านให้ชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานของครูในสังกัด

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมุ่งไปที่ด้าน การคัดกรองนักเรียนและด้านการส่งเสริมนักเรียน เนื่องจากผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ด้านการ คัดกรองนักเรียนและด้านการส่งเสริมนักเรียน มีลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุด ซึ่งการคัด กรองนักเรียนเป็นการวิเคราะห์ข้อมูล นักเรียน จากการใช้เครื่องมือและวิธีการอื่น ๆ ในการ เก็บข้อมูล ซึ่งครูต้องได้รับการอบรมวิธีการใช้เครื่องมือ การคัดกรองนักเรียน เพื่อนำไปสู่การจัด กิจกรรมส่งเสริมนักเรียน

2. ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยจัดระบบสารสนเทศของงาน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อเอื้อต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับครู นักเรียน และบุคลากรทางการศึกษาที่สามารถนำไปใช้งานได้จริง

3. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพปัญหาการดำเนินงานระบบการ ดูแลช่วยเหลือนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กนกกาญจน์ พรหมปักษา. (2560). ศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนพลุดาหลวงวิทยา (อบจ.ชบ.6) สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี. ใน ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาตามกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550. กรุงเทพมหานคร: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- _____. (2552). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- เจตบดินทร์ บุญญรัตน์, สาโรจน์ เป่าวงศากุล, และนิพนธ์ วรรณเวช. (2565). แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1. วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร, 5(4), 79 - 185.
- ชัชวาลย์ บุญเหลือยม. (2552). การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียน โรงเรียนนิคมสร้างตนเอง 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- ไทยรัฐ วงษ์ทอง. (2563). การศึกษาปัญหาและแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32. ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- ธัญลักษณ์ เอี่ยมเจริญ และพัชรา เดชโฮม. (2564). การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดจันทร์ประดิษฐาราม สำนักงานเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร. วารสารวิจัยรำไพพรรณี, 15(2), 129.

- นันทรัตน์ เกื้อหนุน. (2553). การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1. ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- พองจันทร์ กลิ่นสุคนธ์, สาธิต ทรัพย์รวงทอง, และสายทิพย์ ยะฟู. (2563). แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1. วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น, 6(6), 153.
- วรุฒิ บุตรศรีภูมิ. (2563). สภาพและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30. ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- สมชาย อังสุโชติเมธี. (2560). การศึกษาสภาพและแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนคลองลานวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41. วารสารครุศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, 2(4), 70.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เอกสารสรุปย่อ องค์ความรู้ สำหรับการพัฒนาทีมงานขับเคลื่อนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อ การก้าวอย่างยั่งยืน ปี 2552. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สุนันท์ รุ่งอรุณแสงทอง. (2561). การบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เกิดประสิทธิภาพ. ใน ปรัชญาดุชะฎิบัณฑิต ภาควิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร
- สุริดา พงษ์สวัสดิ์ และสายสุตา เตียเจริญ. (2562). การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนชะอำ คุณหญิงเนื่องบุรี. วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, 10(2), 304
- อร่าม วัฒนะ. (2561). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.